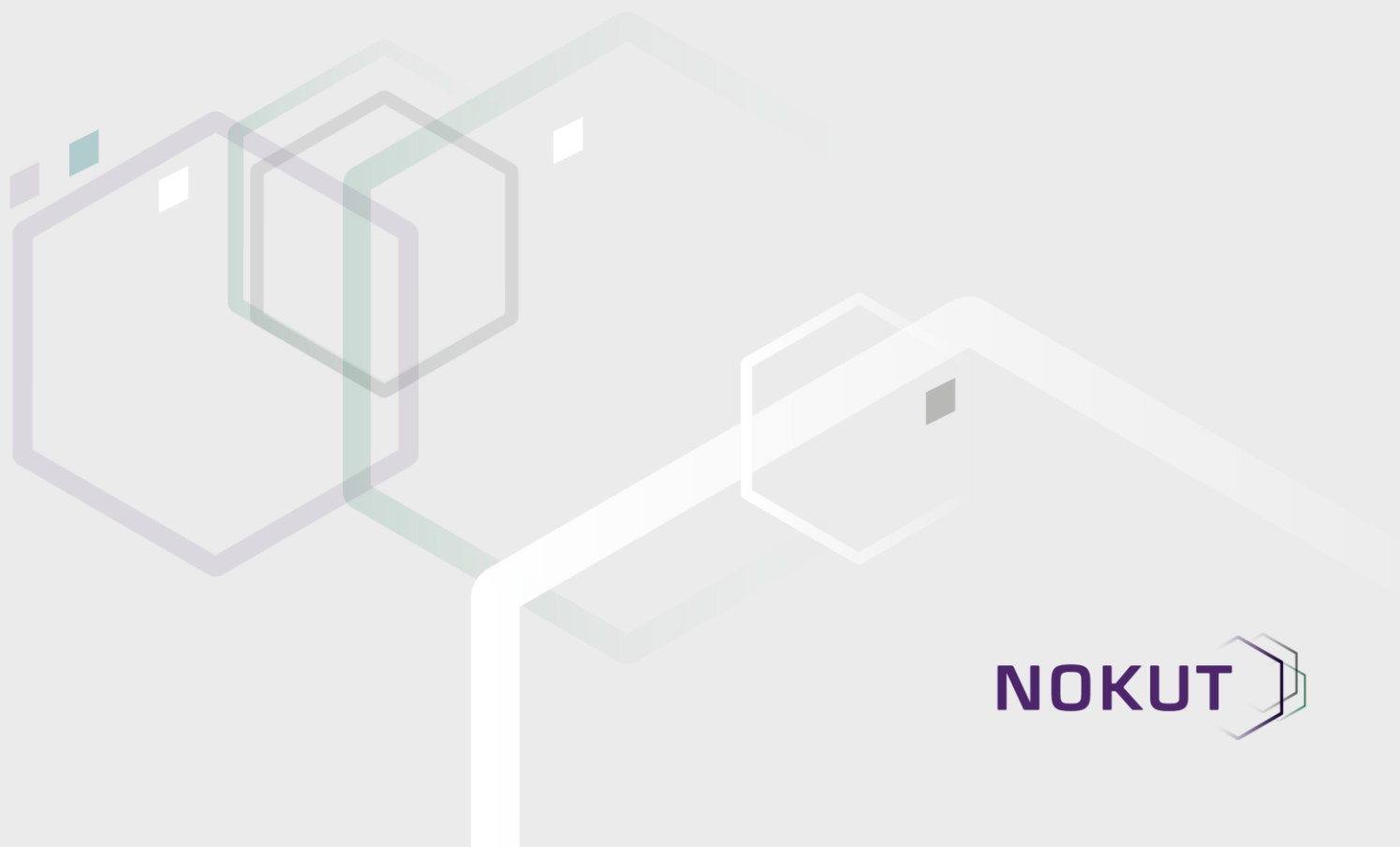

NOKUTs synteser og aktuelle analyser

Studieinnsats

En analyse av data fra Studiebarometeret 2013

Stein Erik Lid, mars 2014

Innhold

Innledning.....	3
Om studieinnsats i Studiebarometeret	3
Studieinnsats: oversiktstall.....	5
Forskjeller mellom utdanningstyper	7
Noen faktorer som har sammenheng med studieinnsats.....	11
Sammenhenger mellom ulike innsatsfaktorer	11
Sammenhenger med tilfredshet og vurdering av faglig utfordring og miljø	13
Sammenheng mellom studieinnsats og resultatindikatorer	14
Andre faktorer	15
Indikasjoner samlet sett	16
Referanser	18

Innledning

Etter at NOKUT lanserte Studiebarometeret i februar 2014 har det vært stor interesse knyttet til dataene og hva disse kan si om utdanningskvalitet. Ett område som har fått spesielt stor oppmerksomhet er studentenes studieinnsats. Siktemålet med denne analysen er å presentere karakteristiske trekk ved studieinnsats slik det framkommer i Studiebarometeret fordelt på ulike kategorier slik som utdanningsnivå og utdanningstyper. Det blir i tillegg undersøkt om studieinnsats har sammenheng med studenttilfredshet, studentenes egne vurderinger av faglige utfordringer i studieprogrammene de går på og et utvalg resultatindikatorer fra nasjonale registerdata.

Studiebarometeret.no¹ er en nettportal som viser studentenes oppfatninger om kvalitet i studieprogrammer ved norske høyskoler og universiteter. Data i studiebarometeret.no bygger på en nasjonal spørreundersøkelse blant studenter på det store flertallet av studieprogrammer som tilbys av norske høyere utdanningsinstitusjoner høsten 2013. Hovedtemaet for undersøkelsen er å avdekke studentenes vurderinger av utdanningskvalitet i de studieprogrammene de går på. Undersøkelsen ble besvart av 32 % av studentene som ble invitert til å delta (17600).

Den nasjonale studentundersøkelsen inneholder tre spørsmål der studentene ble bedt om å angi timeinnsats:

Anslå hvor mange timer per uke (i gjennomsnitt i semesteret) du bruker på:

- Læringsaktiviteter organisert av institusjonen
- Ikke-organisert studieinnsats (inkludert frivillig samarbeid med andre studenter)
- Betalt arbeid

Studentenes svar på disse og andre spørsmål i Studiebarometeret utgjør det viktigste grunnlagsmaterialet for denne analysen. I tillegg brukes data om inntakskvalitet, gjennomføring og studieresultater på studieprogramnivå hentet fra Database for statistikk om høgere utdanning(DBH)² og NOKUT-portalens³.

Analysen viser en rekke korrelasjoner mellom data om studieinnsats og andre variabler. Korrelasjonene viser graden av samvariasjon mellom data for ulike variabler, og at det er en sammenheng mellom dem. At det eksisterer en korrelasjon betyr imidlertid ikke at det nødvendigvis eksisterer en årsakssammenheng. Det er trolig svært mange og komplekse faktorer som påvirker studentenes studieinnsats og man bør være forsiktig med å trekke forenklete slutninger. Vi finner likevel indikasjoner på at de faglige utfordringene i studieprogrammene, studentenes inntakskvalitet og studiegjennomføring har sammenheng med studieinnsats. Disse indikasjonene gir avslutningsvis grunnlag for å reise noen spørsmålsstillinger om sammenhengen mellom studieinnsats og utdanningskvalitet.

Om studieinnsats i Studiebarometeret

Det har vært enkelte utfordringer knyttet til spørsmålene om studieinnsats i Studiebarometeret. For det første gjelder dette utfordringer knyttet til hvordan studentene besvarte selve spørsmålene.

¹ <http://www.studiebarometeret.no/>

² <http://dbh.nsd.uib.no/>

³ <http://dbh.nsd.uib.no/nokutportal/>

Spørsmålene skulle besvares ved å velge nøyaktig antall timer fra en rullegardinmeny i det elektroniske spørreskjemaet. Her kan det stilles spørsmål ved hvorvidt det er mulig for studentene å besvare disse spørsmålene så presist som de ble bedt om. Svartdataene tyder på at enkelte studenter har angitt urealistisk høye eller lave tall for studieinnsats. For å bedre datakvaliteten har vi derfor fjernet besvarelsene om tidsbruk i datagrunnlaget både for Studiebarometeret og denne analysen for alle som til sammen anga:

- mindre enn 6 timer per uke samlet studieinnsats
- Mer enn 50 timer per uke med organiserte læringsaktiviteter
- Mer enn 119 timer per uke total innsats (studieinnsats og betalt arbeid)

I etterkant av undersøkelsen har det blitt påpekt at det kan virke uklart for studenter som har praksis hvorvidt praksis skal inngå i tidsangivelsene. For flertallet av de studentene som har praksis utgjør dette en vesentlig del av de organiserte læringsaktivitetene. Systematisk underrapportering av praksis burde derfor gi tydelige utslag i datamaterialet. Når vi ser på tidsbruk blant studenter i faggrupper med praksis, ser vi at de i gjennomsnitt angir å bruke 3,3 timer mer per uke på organiserte læringsaktiviteter enn studenter innen faggrupper uten praksis. Det er derfor ingen indikasjoner i datamaterialet som skulle tilsi at en stor andel av studenter med praksis har underrapportert denne delen av studieinnsatsen.

En annen usikkerhetsfaktor knytter seg til angivelse av studieprogrammer som tilbys på heltid og deltid. Opplysninger om hvorvidt studieprogrammene tilbys på deltid i Studiebarometeret er hentet fra DBH der denne variabelen har noe svak datakvalitet. For å heve datakvaliteten i Studiebarometeret har vi utført manuell kontroll av alle programmer der programnavnet gir indikasjoner på at disse kan være deltidsutdanninger (deltid, fleksibel, samlingsbasert, IKT-støttet, arbeidslivsbasert etc.) ved å undersøke hva dette omfatter på institusjonenes hjemmesider. Denne gjennomgangen førte til at det ble identifisert flere deltidsprogrammer enn det vi hadde opplysninger om fra DBH. Når det gjelder vurderinger av studentenes tidsbruk er det vesentlig å påpeke at begrepet heltid i noen sammenhenger kan være misvisende. I og med at studentene kan operere med individuelle studieplaner og progresjon også på heltidsprogrammer betyr ikke *heltid* at alle studenter på et slikt program følger et løp med normert studiepoengproduksjon (60 stp per år).

I sum betyr dette at data om studieinnsats i Studiebarometeret er beheftet med noe usikkerhet. Samtidig ser vi at den gjennomsnittlige studieinnsatsen blant alle som har svart (etter bearbeiding av data) og når vi har trukket fra besvarelser fra studenter på studieprogrammer angitt som deltidsstudier ligger på 29 timer per uke. Dette tallet rimer godt med tall fra tilsvarende undersøkelser om studieinnsats (Wiers-Jensen og Aamodt 2002; Hovdhaugen, 2004; Arnesen et al. (2011). I statistisk sentralbyrås levekårsundersøkelse blant studenter i 2010, går det fram at gjennomsnittsstudenten bruker 32 timer per uke på studiene (Otnes et al., 2011). En mulig forklaring på at dette tallet ligger noe høyere er at utvalget i levekårsundersøkelsen i større grad er konsentrert om studenter ved universiteter og vitenskapelige høyskoler. Her er andelen mastergradsstudenter høyere enn i sektoren som helhet, og disse bruker i gjennomsnitt mer tid på studiene enn bachelorgradsstudenter.

Studieinnsats: oversiktstall

Tabell 1 viser at den samlede studieinnsatsen for alle respondenter i gjennomsnitt ligger på 28,4 timer per uke. For studenter på heltidsprogrammer er tallet 29, på deltidsprogrammer 19. På heltidsprogrammer jobber mastergradsstudenter i gjennomsnitt mer med studiene (32 timer per uke) enn bachelorgradsstudenter (27,3 timer per uke).

Tabell 1. Gjennomsnittlig oppgitt innsats timer per uke i Studiebarometeret.

	Organiserte læringsaktiviteter	Ikke-organisert studieinnsats	Samlet studieinnsats	Betalt arbeid	Samlet studieinnsats og betalt arbeid	Antall respondenter (n) ⁴
Alle	13,4	15,0	28,4	7,9	36,3	14494
Heltidsprogrammer	13,7	15,3	29,0	6,9	35,9	13564
Deltidsprogrammer	9,5	9,5	19,0	21,8	40,8	930
Bachelor -heltid	14,0	13,3	27,3	6,7	34,0	8474
Master heltid	13,2	18,8	32,0	7,3	39,3	5090

Fordi studentene kan følge individuell studieplan og progresjon også på heltidsprogrammer er det vanskelig å beregne den eksakte studieinnsatsen per heltidsekivalent. Kunnskapsdepartementets siste tilstandsrapport (for 2012) oppgir at studentene i Norge i gjennomsnitt tok 45,5 studiepoeng dette året. Dette utgjør 75,8 % av den normerte progresjonen på 60 studiepoeng per år. Om vi antar at disse tallene ikke er vesentlig forskjellig i 2013 og korrigerer for dette målet på gjennomsnittlig progresjon, finner vi at respondentene i Studiebarometeret bruker 38,2 timer per uke per heltidsekivalent. Her tas det imidlertid ikke høyde for stryk eller andre faktorer som bidrar til at studieinnsatsen ikke alltid omsettes i fullførte studiepoeng. Et bedre mål kan derfor være å ta utgangspunkt i studentenes planlagte progresjon. Den samme tilstandsrapporten oppgir at den gjennomsnittlige gjennomføringen i henhold til studieplan var 85,6 %. Med gjennomsnittlig fullføring av 45,5 studiepoeng tilsier dette at en gjennomsnittlig studieplan la opp til en gjennomføring på 53,2 studiepoeng og dermed 88,7 % av den normerte progresjonen på 60 studiepoeng per år. Om vi korrigerer oppgitt studieinnsats i Studiebarometeret for gjennomsnittlig planlagt progresjon får vi 32,0 timer studieinnsats per uke. Dette tallet stemmer godt overens med analyse av de norske resultatene fra den europeiske studentundersøkelsen Eurostudent IV, der forfatterne finner at norske heltidsstudenter i gjennomsnitt jobber mellom 31,5-33,9 timer per uke med studiene (Arnesen et al., 2011).

Blant alle respondentene i Studiebarometeret oppgis omfanget av organiserte læringsaktiviteter til et gjennomsnitt på 13,4 timer per uke, mens ikke-organisert studieinnsats ligger på 15 timer per uke. Blant studenter på heltidsprogrammer er tallene som ventet noe større, mens de er lavere for deltidsstudenter. På heltidsprogrammer oppgir bachelorgradsstudenter å ha noe mer organiserte læringsaktiviteter enn mastergradsstudenter per uke, mens mastergradsstudenter i snitt har vesentlig høyere ikke-organisert studieinnsats enn bachelorgradsstudenter.

⁴ Tallene omfatter svarende der svardata for studieinnsats og betalt arbeid ikke har blitt fjernet (se innledning).

Totalt sett ligger det gjennomsnittlige antallet timer per uke betalt arbeid på 7,9. Studenter på heltidsprogrammer har noe mindre (6,9), mens deltidsstudenter har vesentlig mer betalt arbeid ved siden av studiene (21,8). Mastergradsstudenter på heltidsprogrammer har noe mer betalt arbeid ved siden av studiene (7,3) enn bachelorgradsstudenter (6,7). Omfanget av betalt arbeid fra Studiebarometeret ligger vesentlig lavere enn det som tidligere har blitt rapportert (12,2 timer per uke) med grunnlag i stud.mag.-undersøkelsene (Hovdhaugen, 2004). En årsak kan være at andelen studenter fra de store universitetsbyene (med høyere levekostnader) er større i stud.mag.-materialet enn i Studiebarometeret. Studiebarometerets respondenter ved UiO, HiOA, BI, UiB, NHH, HiB, NTNU, HiST og UiTø oppgir imidlertid et gjennomsnitt på 7,3 timer betalt arbeid per uke som er noe mindre enn gjennomsnittet i hele undersøkelsen. Det ser dermed ikke ut til å være en tilfredsstillende forklaring. En annen forklaring kan være at studentene i dag har mindre betalt arbeid ved siden av studiene enn for ti år siden. Analyse av de norske resultatene fra Eurostudent IV (2011) viste at heltidsstudenter i Norge i gjennomsnitt jobbet 8,1 timer per uke. Resultatene fra Eurostudent IV og Studiebarometeret indikerer derfor at dette kan være tilfellet.

Gjennomsnittet av samlet innsats (studieinnsats og betalt arbeid) ligger samlet sett på 36,3 timer per uke. På heltidsprogrammer ligger bachelorgradsstudenter på 34, mens mastergradsstudenter ligger på 39,3. Studenter på programmer angitt som deltidsprogrammer oppgir høyest totaltinnsats, på 40,8 timer per uke. Andelen som bruker 37 timer eller mer (nesten tilsvarende en tariffestet normalarbeidsuke på 37,5 timer per uke for arbeidstakere) blant alle som er registrert på heltidsprogrammer er 47 %.

Tabell 2 viser at medianen i liten grad avviker fra gjennomsnittet, noe som indikerer at studentenes samlede studieinnsats fordeler seg rimelig jevnt om gjennomsnittet. Det viser også inndelingen i timeintervaller. Denne viser samtidig at spredningen er stor. Det er om lag like stor andel som oppgir at de jobber mye med studiene som jobber lite med studiene.

Tabell 2. Spredning for samlet studieinnsats (organiserte læringsaktiviteter og ikke-organisert studieinnsats). Kun studenter på studieprogrammer angitt som heltidsprogrammer er med i beregningen.

	Gjennomsnitt	Median	6-15	16-25	26-35	36-45	46-55	>55
Alle	29,0	28	2522 (19 %)	3442 (25 %)	3623 (27 %)	2563 (19 %)	979 (7 %)	435 (3 %)
Bachelor	27,3	26	1780 (21 %)	2441 (26 %)	2259 (27 %)	1337 (16 %)	437 (5 %)	220 (3 %)
Master	32,0	32	742 (15 %)	1001 (20 %)	1364 (27 %)	1226 (24 %)	542 (11 %)	215 (4 %)

Det er en betydelig andel studenter på heltidsprogrammer (19 %) som oppgir at de jobber svært lite med studiene (15 timer per uke eller mindre). Andelen som kan sies å jobbe svært mye med studiene (46 timer per uke eller mer) er 10 %. Mastergradsstudentenes studieinnsats ligger jevnt over noe høyere enn bachelorgradsstudentenes.

Vi har også sett på eventuelle forskjeller i studieinnsats avhengig av alder og kjønn. Korrelasjonene mellom alder og de ulike innsatsfaktorene er veldig svak, noe som indikerer at alder har svært liten sammenheng med studieinnsats i materialet (organiserte læringsaktiviteter: 0,05; ikke-organisert studieinnsats: 0,03; samlet studieinnsats: 0,06; betalt arbeid: -0,01). Kvinner har i gjennomsnitt noe større innsats på alle områdene enn menn. De oppgir at de har nesten 2 % mer organiserte

læringsaktiviteter enn menn. En mulig forklaring her kan være at flere av de utdanningstypene med mest organiserte læringsaktiviteter slik som medisin, sykepleie og barnehagelærerutdanning (se nedenfor) domineres av kvinner. Kvinner oppgir også 1,5 % høyere ikke-organisert studieinnsats. Den totale studieinnsatsen til kvinnene ligger nesten 2 % høyere enn for menn. De har også 0,5 % mer betalt arbeid ved siden studiene enn menn.

Hvordan framstår studieinnsatsen til studenter i Norge i et internasjonalt komparativt bilde? Undersøkelsen Eurostudent, som fokuserer på studenters sosiale og økonomiske forhold, indikerer at norske bachelorstudenters innsats ligger nært, men noe under gjennomsnittet i det europeiske utdanningsområdet (Orr et al., 2011). Gjennomsnittet for deltagelse i organisert undervisning for bachelorstudenter i Norge ligger blant de laveste landene i mellom. På mastergradsnivå er bildet er noe mer sammensatt. Den samlede studieinnsatsen blant mastergradsstudenter i Norge ligger på gjennomsnittet. Antall timer i uka brukt på organisert undervisning er klart under gjennomsnittet, mens tiden brukt til selvstudier ligger klart over.

Forskjeller mellom utdanningstyper⁵

Tabell 4a viser at studieinnsatsen varierer betydelig mellom ulike utdanningstyper. Her er bare studenter på heltidsprogrammer er tatt med i grunnlaget for beregningene. Blant de utdanningstypene vi har sett på oppgir arkitektur-/landskapsarkitekturstudenter høyest samlet studieinnsats (gjennomsnitt på 43,1 timer per uke). Lavest samlet studieinnsats oppgir pedagogikkstudentene med et gjennomsnitt på 23,1 timer per uke. Innenfor disiplinene oppgir studenter innen matematisk-naturvitenskapelige fag høyere gjennomsnittlig samlet studieinnsats enn gjennomsnittet for alle, mens studenter innen humaniora (språk, historisk-filosofiske fag) oppgir lavere innsats enn gjennomsnittet. Blant profesjonsutdanningene ligger arkitektur-, medisin-, sivilingeniør- og ingeniørutdanningene høyest. Også studenter innen rettsvitenskap-, sykepleie- og psykologiutdanningene ligger noe over snittet. Studentene på barnehage- og grunnskolelærerutdanningene skiller seg ut med lav samlet studieinnsats. Forskjellene i studieinnsats mellom ulike utdanningstyper er konsistente med de som er funnet i tidligere undersøkelser om studieinnsats (Wierss-Jenssen og Aamodt, 2002; Hovdhaugen, 2004).

Profesjonsutdanningene sykepleie, grunnskolelærer, barnehagelærer, ingeniør og medisin skiller seg ut ved at de har et høyt antall timer per uke organiserte læringsaktiviteter der dette utgjør mer enn halvparten av den totale studieinnsatsen. For andre utdanningstyper og tydeligst for disiplinene bruker studentene mer tid på ikke-organiserte studier enn organiserte. Dette er tydeligst for rettsvitenskap som er blant utdanningstypene med lavest timeantall organiserte læringsaktiviteter og høyest ikke-organisert studieinnsats.

---

⁵ Begrepet utdanningstype refererer her til de utdanningsgruppene som er angitt i tabell 4a. Disse korresponderer ikke fullstendig med den etablerte betegnelsen «fagområde» som derfor ikke er brukt.

Tabell 4a. Gjennomsnittlig antall timer studieinnsats og betalt arbeid per uke for studenter innen ulike utdanningstyper. Bachelor- og mastergradsstudenter på heltidsprogrammer er inkludert. (Tabellen er sortert etter samlet studieinnsats som er summen av organiserte læringsaktiviteter og ikke-organisert studieinnsats).

	Organiserte læringsaktiviteter	Ikke-organisert studieinnsats	Samlet studieinnsats	Betalt arbeid	Samlet studieinnsats og betalt arbeid	Antall respondenter (n) ⁶
Arkitektur, landskapsarkitektur	21,0	22,1	43,1	3,3	46,4	125
Medisin ⁷	19,1	17,9	37,0	5,0	42,0	377
Sivilingeniør	16,0	19,6	35,6	3,4	39,0	988
Kunst, design, musikk	15,4	18,3	33,7	5,9	39,6	441
Ingeniør	16,0	17,1	33,1	5,7	38,8	1002
Matematisk-naturvitenskapelige fag ⁸	14,4	18,2	32,6	4,5	37,1	649
Rettsvitenskap	8,9	22,6	31,5	7,5	39	630
Sykepleie	18,2	11,6	29,8	7,5	37,3	1190
Psykologi	10,6	18,6	29,2	7,4	36,6	429
Alle	13,7	15,3	29,0	6,9	35,9	13564
Grunnskole 5-årig/Lektor	10,4	17,6	28,0	6,8	34,8	313
Økonomisk administrative fag	12,5	14,8	27,3	8,1	35,4	2654
Statsvitenskap	9,3	16,6	25,9	8,0	33,9	389
Historisk-filosofiske fag	8,6	16,8	25,4	7,8	33,2	519
Barnehage	15,5	9,8	25,3	5,5	30,8	518
Grunnskole (1-7 og 5-10)	15,0	10,2	25,2	6,5	31,7	657
Språk	9,7	14,0	23,7	7,6	31,3	314
Pedagogikk	8,8	14,3	23,1	11,3	34,4	407

Tabell 4b viser oversikt over standardavvikene for de ulike innsatsfaktorene fordelt på de samme utdanningstypene som i tabell 4a. Det overordnede bildet er at spredningen rundt gjennomsnittene er store. Dette viser at det er en svært stor grad av variasjon i innsats fra student til student innen samme utdanningstype. For eksempel er studieinnsats-faktorene for de fleste utdanningstypene rundt 50-75 % av gjennomsnittstallene (tabell 4a). For betalt arbeid er standardavvikene i flere tilfeller større enn gjennomsnittstallene. Samtidig er standardavvikene for hvert enkelt innsatsområde rimelig like mellom utdanningstypene, for eksempel varierer det mellom 9,9 og 14,6 for samlet studieinnsats. Det viser at selv om variasjonen mellom studenter i for eksempel pedagogikk er stor (standardavvik 11,7) er denne variasjonen konsentrert om et lavere gjennomsnittlig innsatsnivå (23,1 timer per uke) enn for eksempel medisin, der en tilsvarende variasjon (standardavvik 12,8) er konsentrert om et høyere gjennomsnitt (37,0 timer per uke).

⁶ Tallene omfatter ikke svardata om innsats fra respondenter som oppga urealistisk lave eller høye tall (se «Om studieinnsats i Studiebarometeret»).

⁷ 6-årig profesjonsstudium. Medisin grunnfag og andre medisinske fag er utelatt.

⁸ Utdanningstypen matematisk-naturvitenskapelige fag omfatter i denne analysen biologiske fag, fysikk, kjemi, matematikk og statistikk.

Tabell 4b. Standardavvik basert på individdata for studieinnsats og betalt arbeid for ulike utdanningstyper (bachelor- og mastergradsstudenter på heltidsprogrammer er inkludert).

	Organiserte lærings-aktiviteter	Ikke-organisert studieinnsats	Samlet studieinnsats	Betalt arbeid
Arkitektur, landskapsarkitektur	14,0	15,2	14,0	4,9
Medisin	8,3	10,8	12,8	6,3
Sivilingeniør	9,6	11,6	12,9	5,8
Kunst, design, musikk	11,4	13,1	14,6	7,6
Ingeniør	8,7	10,8	13,4	8,4
Matematisk-naturvitenskapelige fag	9,0	12,6	14,1	6,8
Rettsvitenskap	6,6	13,7	14,3	8,9
Sykepleie	10,1	8,9	14,3	8,5
Psykologi	8,3	11,3	12,6	8,8
Alle	8,9	11,5	13,6	8,6
Grunnskole 5-årig/Lektor	6,3	11,3	14,0	7,1
Økonomisk administrative fag	7,1	10,3	12,7	9,2
Statsvitenskap	7,3	12,1	12,6	9,3
Historisk-filosofiske fag	7,0	12,7	12,7	10,1
Barnehage	8,5	8,4	12,6	8,1
Grunnskole (1-7 og 5-10)	6,5	7,3	9,9	8,0
Språk	6,8	11,8	12,2	9,8
Pedagogikk	5,5	11,0	11,7	12,1

Om vi ser isolert på bachelor- og mastergradsnivåene er hovedtrenden den samme mellom utdanningstypene (tabell 5a og 5b). Blant bachelorutdanningene er det studenter på programmer innen ingeniørutdanning, kunsthøgskole og matematisk-naturvitenskapelige fag som i snitt oppgir høyest samlet studieinnsats⁹. Lavest samlet studieinnsats oppgir studenter innen historisk-filosofiske fag, språk- og pedagogikkutdanning. På mastergradsnivå er det studenter innen arkitektur/landskapsarkitektur, medisin og sivilingeniørutdanning som i snitt oppgir høyest studieinnsats, mens den laveste finnes blant 5-årige grunnskolelærerutdanning/lektorutdanning, språk- og pedagogikkutdanning. For alle utdanningstyper er den samlede studieinnsatsen høyere blant mastergradsstudenter enn bachelorgradsstudenter.

⁹ Studiebarometeret har for få svarende innen arkitektur/landskapsarkitektur på bachelorgradsnivå til at det gir mening å angi studieinnsats for denne gruppen.

Tabell 5a. Gjennomsnittlig antall timer studieinnsats og betalt arbeid per uke for bachelorgradsstudenter på heltidsprogrammer innen ulike utdanningstyper (tabellen er sortert etter samlet studieinnsats).

	Organiserte lærings-aktiviteter	Ikke-organisert studieinnsats	Samlet studieinnsats	Betalt arbeid	Samlet studieinnsats og betalt arbeid	Antall respondenter (n) ¹⁰
Ingeniør	16,0	17,1	33,1	5,7	38,8	1002
Kunst, design, musikk	17,0	16,0	33,0	5,5	38,5	313
Matematisk-naturvitenskapelige fag	14,6	17,3	31,9	3,4	35,3	337
Sykepleie	18,2	11,6	29,8	7,5	37,3	1190
Psykologi	9,1	18,5	27,6	6,5	34,1	194
Rettsvitenskap	9,9	17,6	27,5	7,6	35,1	145
Alle	14,0	13,3	27,3	6,7	34,0	8474
Økonomisk administrative fag	12,1	13,7	25,8	8,1	33,9	1995
Barnehage	15,5	9,8	25,3	5,5	30,8	518
Grunnskole (1-7 og 5-10)	15,0	10,2	25,2	6,5	31,7	657
Statsvitenskap	9,3	15,4	24,7	6,9	31,6	240
Historisk-filosofiske fag	9,7	13,0	22,7	6,5	29,2	279
Språk	10,7	12,0	22,7	6,5	29,2	205
Pedagogikk	9,0	12,4	21,4	8,1	29,5	144

Tabell 5b. Gjennomsnittlig antall timer studieinnsats og betalt arbeid per uke for mastergradsstudenter på heltidsprogrammer innen ulike utdanningstyper (tabellen er sortert etter samlet studieinnsats).

	Organiserte lærings-aktiviteter	Ikke-organisert studieinnsats	Samlet studieinnsats	Betalt arbeid	Samlet studieinnsats og betalt arbeid	Antall respondenter (n) ¹¹
Arkitektur, landskapsarkitektur	21,6	23,2	44,8	3,4	48,2	114
Medisin	19,1	17,9	37,0	5,0	42,0	377
Sivilingeniør	16,0	19,6	35,6	3,4	39,0	988
Kunst, design, musikk	11,3	23,7	35,0	6,9	41,9	129
Matematisk-naturvitenskapelige fag	14,2	19,2	33,4	5,8	39,2	310
Rettsvitenskap	8,6	23,9	32,5	7,5	40,0	485
Alle	13,2	18,8	32,0	7,3	39,3	5090
Økonomisk administrative fag	13,8	17,9	31,7	7,9	39,6	659
Psykologi	11,8	18,6	30,4	8,1	38,5	235
Historisk-filosofiske fag	7,4	21,3	28,7	9,4	38,1	240
Statsvitenskap	9,5	18,7	28,2	9,9	38,1	149
Grunnskole 5-	10,4	17,6	28,0	6,8	34,8	313

¹⁰ Tallene omfatter ikke svardata om innsats fra respondenter som oppga urealistisk lave eller høye tall (se «Om studieinnsats i Studiebarometeret»).

¹¹ Tallene omfatter ikke svardata om innsats fra respondenter som oppga urealistisk lave eller høye tall (se «Om studieinnsats i Studiebarometeret»).

årig/Lektor						
Språk	7,9	17,5	25,4	9,5	34,9	109
Pedagogikk	8,7	15,4	24,1	13,0	37,1	263

Noen faktorer som har sammenheng med studieinnsats

Som tabellene 4 og 5 viser er det betydelige forskjeller i oppgitt samlet studieinnsats mellom ulike utdanningstyper og nivå. Dette varierer fra et gjennomsnitt på 44,8 timer per uke for mastergradsstudenter innen arkitektur/landskapsarkitektur på den ene siden til 21,4 timer per uke for bachelorgradsstudenter i pedagogikk. Her ser vi nærmere på egenskaper ved utdanningstypene som kan tenkes å forklare noen av disse forskjellene.

Sammenhenger mellom ulike innsatsfaktorer

Tidligere undersøkelser har indikert en positiv sammenheng mellom antall timer undervisning og selvstudier (Hovdhaugen, 2004). Tabell 4a viser at de utdanningstypene der studentene oppgir høyest samlet studieinnsats (arkitektur/landskapsarkitektur-, medisin-, kunst-, ingeniørutdanning og matematisk-naturvitenskapelige fag) er tallene for både organiserte læringsaktiviteter og ikke-organisert studieinnsats høye. Om vi ser bort fra profesjonsutdanningene grunnskole- og barnehagelærerutdanning, er den motsatte tendensen også tydelig. For flere av utdanningstypene med lite organiserte læringsaktiviteter, slik som pedagogikk, språk og historisk-filosofiske fag, oppgir studentene også lav ikke-organisert aktivitet. Når vi ser på oversikten over gjennomsnittlig studieinnsats fordelt på utdanningstypene ser det derfor ut til at det er en positiv sammenheng mellom omfanget av organiserte læringsaktiviteter og ikke-organisert studieinnsats.

På individnivå finner vi imidlertid at for de fleste utdanningstypene er korrelasjonen mellom omfanget av organiserte læringsaktiviteter og ikke-organisert studieinnsats negativ (tabell 6). Dette indikerer at jo mer tid studentene bruker på organiserte læringsaktiviteter jo mindre bruker de på den ikke-organiserte. Dette er tydeligst for arkitektur, kunst og sivilingeniørutdanningene der omfanget av organiserte læringsaktiviteter er høyt. For de andre utdanningstypene er sammenhengen relativt svak. Historisk-filosofiske fag skiller seg noe ut, med en i denne sammenhengen tydelig negativ korrelasjon mellom omfanget av organiserte læringsaktiviteter og ikke organisert studieinnsats, samtidig som omfanget av organiserte læringsaktiviteter er det laveste blant utdanningstypene i denne undersøkelsen. Sykepleie- og barnehagelærerutdanningene skiller seg også ut ved at det er en positiv korrelasjon mellom omfanget av organiserte læringsaktiviteter og ikke-organisert studieinnsats.

Det er altså en gjennomgående tendens til at for utdanningstyper der omfanget av organiserte læringsaktiviteter er stort, er også den ikke-organiserte læringsaktiviteten blant studentene høy. Samtidig er det for de fleste utdanningstyper en negativ korrelasjon mellom organisert og ikke organisert aktivitet på individnivå. Innen den enkelte utdanningstype synes derfor studentenes individuelle tilbøyeligheter og interesser å ha større betydning enn hva slags utdanning de tar. Datamaterialet gir derfor ikke grunnlag for å konkludere med at et høyere omfang av organiserte læringsaktiviteter stimulerer til mer egeninnsats på generelt grunnlag.

Tabell 6. Korrelasjoner (Pearsons R) mellom ulike innsatsfaktorer for ulike utdanningstyper med grunnlag i individdata.

	Organisert & ikke-organisert studieinnsats	Samlet studieinnsats & betalt arbeid
Arkitektur	-0,53**	-0,01
Medisin	-0,14**	-0,02
Sivilingeniør	-0,28**	-0,05
Kunst	-0,31**	0,02
Ingeniør	-0,05	-0,08*
Matematisk-naturvitenskapelige fag	-0,17**	0,02
Rettsvitenskap	-0,14**	-0,12**
Sykepleie	0,12**	0,04
Psykologi	-0,19**	-0,12*
Grunnskole 5-årig/Lektor	-0,18**	-0,09
Økonomisk administrative fag	0,02	-0,09**
Statsvitenskap	-0,21**	-0,12*
Historisk-filosofiske fag	-0,27**	-0,18**
Barnehage	0,13**	0,01
Grunnskole (1-7 og 5-10)	0,00	-0,07
Språk	-0,21**	-0,17**
Pedagogikk	-0,11*	-0,22**

** indikerer at korrelasjonen er har et signifikansnivå på 0,01, mens * at korrelasjonen er har et signifikansnivå på 0,05 (2-halet).

For alle utdanningstyper er det en svak og i de fleste tilfeller negativ korrelasjon mellom samlet studieinnsats og betalt arbeid, noe som viser en tendens til at studentene har mindre betalt arbeid jo mer tid de bruker på studiene (tabell 6). Sammenhengen er sterkest for mastergradsstudenter, mens den er ubetydelig for bachelorgradsstudenter (tabell 7). Samtidig har mastergradsstudenter mer betalt arbeid ved siden av studiene enn bachelorgradsstudenter (tabell 1). Det synes altså ikke å være slik at mastergradsstudenter tar mindre betalt arbeid for å få mer tid til studiene. Isteden økes den totale innsatsen både på studier og arbeid ved siden av.

Tabell 7. Korrelasjon (Pearsons R) mellom ulike innsatsfaktorer med grunnlag i individdata.

	Organisert & ikke-organisert studieinnsats	Samlet studieinnsats & betalt arbeid
Alle	-0,09**	-0,17**
Bachelor (heltid)	0,00	-0,05
Master (heltid)	-0,23**	-0,21**

** indikerer at korrelasjonen er har et signifikansnivå på 0,01 (2-halet).

Om vi ser nærmere på innsats på programmer som tilbys på deltid finner vi en svak korrelasjon mellom deltidsbrøk og samlet studieinnsats (data ikke vist). Dette indikerer som forventet at studieinnsatsen øker med økende grad av studiebelastning. Vi finner også en tilsvarende svak negativ korrelasjon mellom deltidsbrøk og betalt arbeid, som indikerer at de jobber mer ved siden av studiene med synkende grad av studiebelastning.

Sammenhenger med tilfredshet og vurdering av faglig utfordring og miljø

Tabell 8 viser oversikt over den gjennomsnittlige scoren studentene har gitt på ulike spørsmål i Studiebarometeret det er rimelig å anta kan ha betydning for studieinnsats for ulike utdanningstyper: *jeg er, alt i alt, fornøyd med studieprogrammet jeg går på; i hvilken grad mener du at studieprogrammet er faglig utfordrende; hvor tilfreds er du med det faglige miljøet blant studentene på studieprogrammet; hvilket mål har du til dine karakterer.* Tabell 8 viser også det gjennomsnittlige omfanget av samlet studieinnsats:

Tabell 8. Gjennomsnittlig samlet studieinnsats (timer per uke) innen ulike utdanningstyper og gjennomsnittlig score for utvalgte spørsmål i Studiebarometeret (alle tall er beregnet på bakgrunn av svarende på heltidsprogrammer og både bachelor- og mastergradsstudenter er inkludert).

	Samlet studieinnsats	<i>Jeg er, alt i alt, fornøyd med studieprogrammet jeg går på (1-5)</i>	<i>I hvilken grad mener du at studieprogrammet er faglig utfordrende? (1-5)</i>	<i>Hvor tilfreds er du med det faglige miljøet blant studentene på studieprogrammet? (1-5)</i>	<i>Hvilket mål har du til dine karakterer? (1-5)</i>
Arkitektur, landskaps-arkitektur	43,1	4,4	4,6	4,2	4,2
Medisin	37,0	4,2	4,5	4,2	4,1
Sivilingeniør	35,6	4,3	4,6	4,1	4,0
Kunst, design, musikk	33,7	4,0	4,0	3,7	4,3
Ingeniør	33,1	3,8	4,3	3,8	3,9
Matematisk-naturvitenskapelige fag	32,6	4,1	4,3	3,9	4,3
Rettsvitenskap	31,5	4,2	4,6	3,7	4,4
Sykepleie	29,8	4,1	4,3	3,8	3,9
Psykologi	29,2	4,0	4,3	3,8	4,3
Alle	29,0	4,1	4,3	3,8	4,1
Grunnskole 5-årig/Lektor	28,0	3,8	4,2	3,6	4,0
Økonomisk administrative fag	27,3	4,1	4,2	3,7	4,2
Statsvitenskap	25,9	4,0	4,2	3,8	4,2
Historisk-filosofiske fag	25,4	4,1	4,2	3,6	4,1
Barnehage	25,3	4,0	4,0	3,7	3,8
Grunnskole (1-7 og 5-10)	25,2	3,7	4,0	3,5	4,0
Språk	23,7	4,0	4,2	3,4	4,2
Pedagogikk	23,1	4,0	4,1	3,7	4,2

Tabell 9 viser korrelasjoner mellom innsatsfaktorene og de gjennomsnittlige svarene på de samme spørsmålene på utdanningstype nivå. Tabellene viser at det er positive korrelasjoner mellom studieinnsats og tilfredshet med studieprogrammene. Det er altså en tendens til at studieinnsatsen er høyest der studentene er mest fornøyd med den utdanningen de tar. Det er også positive korrelasjoner mellom omfanget av studieinnsats og studentenes vurderinger av de faglige utfordringene i studieprogrammene. Selv om de faglige utfordringene i gjennomsnitt vurderes høyt

for alle utdanningstyper, indikerer sammenhengen at studentene arbeider mer med studiene der de faglige utfordringene oppleves som størst. Dette er særlig tydelig for den ikke-organiserte studieinnsatsen der det er en sterk positiv korrelasjon (0,71). Studentenes egne vurderinger av det faglige nivået blant studentene synes også å ha sammenheng med studieinnsats. Det er sterke positive korrelasjoner mellom både organisert-, ikke-organisert- og samlet studieinnsats og de gjennomsnittlige vurderingene av det faglige nivået blant studentene. Det er også en sterk og positiv korrelasjon mellom omfanget av ikke-organisert studieinnsats og karaktermål. Her må det likevel bemerkes at det er liten variasjon mellom karaktermålene, i snitt virker studentene på alle utdanningstypene å være relativt ambisiøse på egne vegne.

Tabell 9. Korrelasjoner (Pearsons R) mellom gjennomsnittlig studieinnsats og gjennomsnittlig score på utvalgte spørsmål i Studiebarometeret for utdanningstype nivået.

	<i>Jeg er, alt i alt, fornøyd med studieprogrammet jeg går på (1-5)</i>	<i>I hvilken grad mener du at studieprogrammet er faglig utfordrende? (1-5)</i>	<i>Hvor tilfreds er du med det faglige miljøet blant studentene på studieprogrammet? (1-5)</i>	<i>Hvilket mål har du til dine karakterer? (1-5)</i>
Organiserte læringsaktiviteter	0,32	0,29	0,67**	-0,39*
Ikke-organisert studieinnsats	0,55*	0,73**	0,52*	0,61*
Samlet studieinnsats	0,61**	0,71**	0,84**	0,13
Betalt arbeid	-0,37	-0,46*	-0,62**	0,20

** indikerer at korrelasjonen er har et signifikansnivå på 0,01, mens * at korrelasjonen er har et signifikansnivå på 0,05 (2-halet).

I Studiebarometeret ble studentene også bedt om å vurdere i hvilken grad de syntes omfanget av organiserte læringsaktiviteter, innleveringsoppgaver og pensum var for stort i deres studieprogram på en skala fra 1-5. Gjennomsnittsscoren på dette spørsmålet er for alle utdanningstyper svært nær 3 og viser ingen korrelasjon av betydning med studieinnsats (data ikke vist). En rimelig tolkning er derfor at studentene i snitt synes omfanget er «passe» innenfor alle utdanningstyper, selv om det her kan skjule seg vesentlige forskjeller mellom enkeltprogrammer.

Tilsvarende korrelasjonsanalyse basert på individnivå blant alle svarende på heltidsprogrammer i studiebarometeret innen de ulike utdanningstypene viser de samme tendensene, men korrelasjonene er svakere (data ikke vist). Dette skyldes trolig den store graden av variasjon i studieinnsats mellom enkeltstudenter innen samme utdanningstype.

Sammenheng mellom studieinnsats og resultatindikatorer

Vi har også sett på hvorvidt det er sammenheng mellom studieinnsats og tilgjengelige resultatindikatorer i fra DBH i NOKUT-portalen. Disse indikatorene er tilgjengelige på studieprogramnivå og er sammenlignet med de gjennomsnittlige tallene for studieinnsats per studieprogram. Vi har valgt ut indikatorer for inntakskvalitet (gjennomsnittlige karakterpoeng blant nye studenter), studieprogresjon (nye studiepoeng per student (heltidsekvivalent)) og resultat

(strykprosent og andel eksamenskarakterer A + B)¹² for de studieprogrammene som tilhører de ulike utdanningstypene vi har sett på tidligere.

Tabell 10. Korrelasjoner (Pearsons R) mellom studieinnsats og utvalgte resultatindikatorer fra NOKUT-portalen.

	Gjennomsnittlig karakterpoeng blant nye studenter ¹³ (2012)	Nye studiepoeng per student (heltidsekvivalent) (2013)	Strykprosent (2013)	Andel eksamenskarakterer A + B (2013)
Organiserte læringsaktiviteter	-0,02	0,34**	0,26**	-0,17**
Ikke-organisert studieinnsats	0,45**	-0,13*	0,03	0,26**

Til grunn for beregningene er alle studieprogrammer innen de ulike utdanningstypene i tabell 4a som tilfredsstillere kravene til resultatvisning i Studiebarometeret¹⁴ og hvor indikatorene er tilgjengelige i DBH/NOKUT-portalen (til sammen 254 bachelorgradsprogrammer og 131 mastergradsprogrammer). ** indikerer at korrelasjonen er har et signifikansnivå på 0,01, mens * at korrelasjonen er har et signifikansnivå på 0,05 (2-halet).

Tabell 10 viser at det er en moderat positiv korrelasjon mellom ikke-organisert studieinnsats og gjennomsnittlig karakterpoeng blant nye studenter. Samvariasjonen indikerer at studenter med gode karakterer fra videregående skole bruker mer tid på ikke-organiserte studier enn studenter med lavere inntakskvalitet. Det er også en moderat positiv korrelasjon mellom omfanget av organiserte læringsaktiviteter og det gjennomsnittlige antall nye studiepoeng per heltidsekvivalent på programmene, noe som gir en indikasjon på at gjennomføring har sammenheng med hvor mye tid som brukes på undervisning, veiledning og oppfølging. På resultatsiden finner vi en svak positiv korrelasjon mellom omfanget av organiserte læringsaktiviteter og strykprosent og en svak negativ korrelasjon mellom omfanget av organiserte læringsaktiviteter og andel eksamenskarakterer A+B. Dette gir en indikasjon på at det kan være vanskeligere å oppnå gode studieresultater på studieprogrammer med høyt omfang av organiserte læringsaktiviteter. Det er samtidig en positiv korrelasjon mellom omfanget av ikke-organisert studieinnsats og andel karakterer A+B, som indikerer at omfanget av egenstudier har positiv sammenheng med studieresultatene.

Andre faktorer

Når vi analyserer gjennomsnittstallene for studieinnsats for de ulike utdanningstypene framstår noen tydelige sammenhenger: studentene jobber mer med studiene der de er mest fornøyd med sine utdanninger og der opplevelsen av at de faglige utfordringene er høyest (tabell 9). Oversikten over gjennomsnittlig studieinnsats fordelt på utdanningstypene (tabell 4a) viser også at et gjennomgående trekk er at studentene bruker mer tid på ikke-organiserte læringsaktiviteter der

¹² Tallene for gjennomsnittlig karakterpoeng er hentet for 2012 da vi i Studiebarometeret primært har spurt andreårsstudenter (bachelorstudenter som har svart i Studiebarometeret ble tatt opp i 2012). De øvrige tallene er hentet for 2013.

¹³ Indikatoren «Gjennomsnittlig karakterpoeng blant nye studenter» er bare tilgjengelig for studieprogrammer på bachelornivå.

¹⁴ Studiebarometeret viser resultater fra den nasjonale studentundersøkelsen dersom antall svarende er 6-9 samtidig som andelen svarende er 50 % eller mer, og når antall svarende er 10 eller mer samtidig som andelen svarende er 10 % eller mer.

omfanget av organiserte læringsaktiviteter også er stort. På individnivå er denne sammenhengen snudd på hodet (tabell 6): høyere omfang av organiserte læringsaktiviteter har sammenheng med lavere omfang av ikke-organiserte læringsaktiviteter. At det er omvendte sammenhenger på utdanningstypenivået og individnivået kan tyde på at forskjellene i studieinnsats også i noen grad er knyttet til iboende egenskaper som kultur og tradisjon innen de ulike utdanningstypene. For eksempel kan det synes som om det er kultur for å jobbe mer med studiene innen arkitektur, medisin og sivilingeniørutdanningenes enn grunnskole-, språk og pedagogikkutdanningene.

Det er også andre faktorer som indikerer at kultur og forventninger kan ha betydning. Blant institusjoner der studentene har høyest studieinnsats finner vi spesialiserte institusjoner det er vanskelig å komme inn på slik som Bergen Arkitekthøgskole, Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo, Kunst- og designhøgskolen i Bergen, Kunsthøgskolen i Oslo, Norges musikkhøgskole og Norges Handelshøyskole (data ikke vist). Ser vi på bachelorutdanning og mastergradsutdanning i økonomisk-administrative fag som tilbys ved svært mange institusjoner i Norge hver for seg, oppgir studentene ved Norges handelshøyskole den høyeste gjennomsnittlige studieinnsatsen på begge gradsnivå. Blant institusjonene som utdanner til sivilingeniør oppgir studentene ved NTNU, som har en særskilt tradisjon for sivilingeniørutdanning i Norge og høye opptakskrav, høyere gjennomsnittlig studieinnsats enn studentene ved andre læresteder. Innenfor profesjonsutdanninger som sykepleie finner vi at studentene ved de spesialiserte private institusjonene slik som Betanien diakonale høyskole, Lovisenberg diakonale høyskoler og Diakonhjemmet høyskole ligger over gjennomsnittlig studieinnsats blant sykepleiestudentene. Disse utdanningene også er vanskeligere å komme inn på enn for gjennomsnittet blant sykepleieutdanninger.

Indikasjoner samlet sett

- I gjennomsnitt bruker studenter på heltidsprogrammer 29 timer per uke på studiene. Bachelorgradsstudenter bruker i snitt 27,3 timer per uke, mens mastergradsstudenter bruker 32 per uke.
- Det er betydelig variasjon i studentens studieinnsats, både mellom utdanningstyper og mellom de enkelte studenter innen utdanningstypene.
- Størst studieinnsats finner vi innen arkitektur/landskapsarkitektur, medisin, teknologi- og realfag. Studenter innen humanistiske fag, grunnskolelærerutdanning og pedagogikk bruker i gjennomsnitt minst tid på studiene.
- Det kan synes som om studentene samlet sett jobber mest innen utdanningstyper der omfanget av organiserte læringsaktiviteter er størst.
- Det synes å være en positiv sammenheng mellom studieinnsats og studentenes tilfredshet, deres vurderinger av faglige utfordringer og det faglige miljøet blant studentene på programmene de går på.
- Det er positiv sammenheng mellom studieinnsats og studentenes inntakskvalitet og karaktermål.
- Det virker å være sammenhenger mellom studieinnsats og studieresultater.
- Samlet sett gir dette indikasjoner på at læringstrykket og de faglige utfordringene varierer mellom ulike utdanningstyper.

Sett under ett gir data om studieinnsats fra Studiebarometeret og indikasjonene på faktorer som påvirker studieinnsats grunnlag for å stille noen overordnede spørsmål om forholdet mellom studieinnsats og utdanningskvalitet:

- Bør det være tilstrekkelig å bruke i overkant av 20 timer i uka på studiene for studenter på heltidsprogrammer og fortsatt oppnå en grad?
- Er det en betydelig andel av studenter i Norge som ikke blir satt på tilstrekkelig faglige utfordringer i sine studieprogrammer?
- Er læringstrykket for lavt på enkelte utdanninger?
- Kan en årsak til lav studieinnsats være mangel på faglige utfordringer?
- Leverer institusjonene tilstrekkelig utdanningskvalitet til å motivere studentene til innsats?
- Det er institusjonene som har ansvar for kvaliteten i egne studieprogrammer. De gis også et stort ansvar for å stimulere studieinnsatsen til studentene. Men tar studentene sin del av ansvaret?
- Bidrar den store variasjonen i studieinnsats til varierende utdanningskvalitet?
- Spiller studentenes innsats en betydning for institusjonenes og lærernes motivasjon til å strekke seg enda lenger for å tilby utdanning av høy kvalitet?

Referanser

Arnesen CÅ, Hovdhaugen E, Wiers-Jenssen J og Aamodt PO (2011). Studiesituasjon og studentøkonomi. Norske resultater fra den europeiske undersøkelsen Eurostudent IV. NIFU rapport 33/2011.

Hovdhaugen E (2004). Tidsbruk og ambisjon. Resultater fra stud.mag.-undersøkelsene 2001, 2002, og 2003. NIFU Skriftserie 16/2004.

Otnes B, Thorsen LR, Vaage OF (2011). Levekår blant studenter 2010. Statistisk sentralbyrå Rapport 36/2011.

Orr D, Gwosc C, Netz N (2011). Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. Synopsis of indicators-Final report-Eurostudent IV 2008-2011. Bielefeld: W. Bertelsmann Verlag.

Wiers-Jenssen J og Aamodt OP (2002). Trivsel og innsats. Studenters tilfredshet med lærested og tid brukt til studier. Resultater fra stud.mag.-undersøkelsene. NIFU rapport 1/2002.